

Posudek školitele na bakalářskou práci

Zdravotní sestry v Česku z (geo)demografického pohledu

Autor: Simona Jíchová

Rozsah: 60 číslovaných stran; samotná textová část je v rozsahu 45 stran.

Simona Jíchová předkládá bakalářskou práci zaměřenou na analýzu vývoje a struktury zdravotních sester v Česku období 2012–2023. Změny v počtu, kapacitě, struktuře i demografických charakteristikách zdravotnických pracovníků jsou v současnosti vysoce aktuálním tématem nejen v Česku, ale ve všech vyspělých státech světa. Stárnutí obyvatelstva sebou nese zvyšující poptávku nejen po lékařských, ale i ošetrovatelských službách. Přísluší stakeholderi jednotlivých zemí po letech, kdy nevěnovali této problematice příliš velkou pozornost, si nyní začínají uvědomovat závažnost situace a nutnost zajištění nejen generační obměny těchto pracovníků, ale i posílení jejich role i pro budoucí zajištění dostupných a kvalitních zdravotních služeb.

Podrobné analýzy vývoje počtu, kapacit a struktury zdravotnických pracovníků v Česku chybí. Na vině je především nedostatečná datová základna, kdy oba základní datové zdroje (Národní registr zdravotnických pracovníků, Národní registr hrazených zdravotních služeb) mají své limity (na což autorka v práci upozorňuje), které neumožňují komplexně problematiku zmapovat. Proto pro analýzu bylo využito smlouvy o spolupráci mezi PŘF UK a VZP ČR, kdy byla použita data největší české zdravotní pojišťovny, která v současné době představují nejkomplexnější datový zdroj pro analýzy tohoto typu. Jedním z bodů spolupráce mezi oběma institucemi je, že výsledky práce budou prezentovány i na půdě VZP ČR a pojišťovna je využije následně při svých dalších činnostech v oblasti smluvní politiky.

Struktura bakalářské práce je standardní, obsahuje pět hlavních kapitol, které jsou orámovány *Úvodem* a *Závěrem*. Teoretická část práce se zabývá popsáním role zdravotních sester v systému zdravotnictví, jak obecně, tak se zaměřením na Česko. Pozornost je zaměřena nejen na jejich vývoj a postavení v rámci systému, ale také jsou nastíněny aspekty, které výrazně ovlivňují jejich celkové kapacity, jako je otázka jejich vzdělávání či odměňování. Nechybí ani mezinárodní srovnání, z kterého vychází, že Česko se řadí prozatím mezi průměrné státy co do počtu sester na počet obyvatel, ale svou věkovou strukturou se již spíše mezi státy se staršími zdravotními sestrami, což může značit nemalé budoucí problémy. Celá „teoretická“ část je zpracována na slušné úrovni, jen je na škodu, že

studentka více nepracovala se širším spektrem literatury, především zahraniční – v práci odkazuje především na studie např. OECD, WHO, využívá zdroje z ÚZIS ČR, ČSÚ apod., ale chybí detailnější diskuse problematiky typu „stárnutí zdravotnického personálu“ se zaměřením na zdravotní sestry, jejich „generační obměny“ apod. na základě odborných statí, které jsou v posledních letech poměrně často publikovány v prestižních zahraničních časopisech kategorie „*health policy and services*“. Nicméně, jedná se o bakalářskou práci, tj. první kvalifikační práci studentky, proto lze toto jistě opomenutí aspektovat a brát jako podnět pro další práce tohoto typu. Navíc, těžiště práce je především v analytické části.

Ve třetí kapitole jsou vymezeny výzkumné otázky (dle nadpisu kapitoly by měly být vyřčeny i vstupní hypotézy, ty ale v práci chybí). Ty vycházejí z předchozího shrnutí problematiky a zaměřují se na zdravotní sestry v Česku, jejich vývoj, odlišnosti ve struktuře, i specifické otázky věkového profilu vstupujících a vystupujících sester do/ze systému. Výzkumné otázky jsou tak v souladu s tématem práce a reflektují možnosti využití vstupních dat.

Data pro analytickou část, jak již bylo řečeno, autorka čerpala z databáze VZP ČR, kdy jí byly poskytnuty anonymizovaná individuální data za jednotlivé pracovníky tzv. nadkategorie „S – sester“. Ta zahrnovala také údaje o nižším ošetrovatelském personálu (kategorie SBM, kam spadají osoby bez nutnosti vzdělání minimálně s maturitou, jako jsou sanitáři apod.), které však do analýzy po konzultaci nezahrnula, aby se zaměřila pouze na zdravotní sestry jako takové. Individuální záznamy pracovníků zahrnovaly údaje nejen o věku a pohlaví, ale i o výši úvazku na konkrétním pracovišti (včetně regionu působnosti), přičemž pracoviště bylo specifikováno podle typu poskytovatele zdravotních služeb i typu poskytované zdravotní péče. Takto strukturovaná data umožňují celou řadu analýz – s ohledem na omezený rozsah práce byly sledovány jen ty nejdůležitější, přičemž např. detailnější odlišnosti byly zpracovány jen za nejvýznamnější obory akutní lůžkové péče a co do počtu sester významné ambulantní odbornosti. Z metodologické stránky pak autorka především využila tzv. vážený průměrný věk zdravotních sester (kdy vahu byla výše úvazku sestry na daném pracovišti) a pro analýzu věkového profilu odchodu zdravotních sester ze systému převzatý vzorec pro výpočet pravděpodobnosti odchodu; součástí práce je také základní modelová projekce, která je založena na principech kohortně-komponentního projekčního modelu, avšak uzpůsobeného pro účely odhadování budoucího počtu zdravotnických pracovníků.

Hlavní analytická kapitola (kapitola 6) je rozdělena na čtyři hlavní části. V první je sledována věková a pohlavní struktura zdravotních sester jak celkem, tak v členění podle kategorie pracovníka, typu péče i vybraných oborů a odborností. V druhé kapitole se zaměřuje autorka na odlišnosti v zastoupení i v průměrném věku zdravotních sester

z geografického pohledu, a to na úrovni krajů. Ve třetí kapitole pak detailněji sleduje právě pohyb zdravotních sester pomocí průběhu křivek věkového rozložení vstupujících sester do systému, resp. pravděpodobnosti odchodu ze systému tak, aby jí to umožnilo sestavit základní projekční model, který je obsahem čtvrté podkapitoly analytické části. V této části práce studentka prokázala schopnost pracovat s rozsáhlým datovým zdrojem, čítající statisíce položek, stejně jako uplatnit své dosavadní znalosti v průběhu studia v rámci dílčích analýz. Interpretace výsledků jak průběžně v *Analytické části*, tak v *Závěru*, je dostačující, ačkoliv je většinou pouze na popisného charakteru, bez snahy hledat širší podmíněnosti a důsledky – nicméně opět je nutné podotknout, že se jedná o bakalářskou práci, u které se tyto pokročilejší vědecké přístupy příliš neočekávají.

Předkládaná práce Simony Jíchové dle mého názoru nabízí velmi důležitý a dosud nezpracovaný přehled vývoje počtu, kapacit, struktury a demografických aspektů pohybu zdravotních sester v českém zdravotnickém systému. Z tohoto pohledu se jedná o velice originální a přínosnou práci, jejíž výsledky by mohly a měly zajímat nejen hlavní stakeholdery českého zdravotnictví, ale mají rovněž publikační potenciál. Ačkoliv lze nalézt dílčí nedostatky především ve slabší práci se zahraniční literaturou v rámci teoretického ukotvení problematiky, tak se domnívám, že tyto nedostatky vyrovná, resp. převýší prokázání schopnosti studentky proniknout do poměrně složité problematiky způsobu evidence zdravotnických pracovníků v systému největší zdravotní pojišťovny Česka, zpracovat datově objemnou databázi do dílčích agregovaných tabulek, z nich následně analyzovat vybrané aspekty a pomocí přehledných tabulek, grafů, kartogramů i slovního komentáře popsat základní odlišnosti. Celá práce je navíc zpracována po grafické stránce velice precizně s minimem formálních či typografických chyb. Z výše uvedených důvodů je zřejmé, že k předkládané práci nemám zásadní připomínky, a proto

doporučuji přijmout bakalářskou práci Simony Jíchové k obhajobě.

doc. RNDr. Luděk Šídlo, Ph.D.

Praha, 2024-08-27